



# Afet ve Acil Durum Hizmetlerinde Önemi Anlaşılmamış ve İhmal Edilmiş Bir Gerçek



**Cengiz ÇAĞIRTEKİN**  
AFAD Uzman

## GÖNÜLLÜLER

**A**fet yönetiminin temel amacı, afete uğrayan insan ve canlıları kurtarmak ve en kısa sürede normal hayat şartlarını sağlamaktır. Toplumun en az zarar ve kayıplarla kurtulabilmesi için afet öncesi teknik, idari ve yasal tedbirlerin alınması gereklidir. Afetin oluşu ile müdahale çalışmalarının hızlı ve düzenli bir şekilde yapılmasını sağlamak amacıyla halkın bilinçlendirilmesi, yerel ekiplerin kurulması, kaynakların tespit edilip doğru

yönetilmesi gibi konularda eğitimler verilmesi ve olaya müdahil olacakların hazır ve zinde tutulması önemli faktörlerdendir. Önceden planlanan ve organize edilen kişi ve kurumların afetin oluşu ile birlikte afete bilinçli şekilde müdahil olması can ve mal kayıplarının asgari düzeyde gerçekleşmesine neden olacaktır.

İstatistiksel verilere göre olası afetlerde, afetzedelerin içinde yer aldığı enkaz ve



olumsuz durumların ilk anında; %34,9 kendi imkânlarıyla, % 31,9 aile yardımıyla, %28,1 komşuları veya arkadaşları tarafından, %2,6 yoldan geçenler tarafından %1,7 profesyonel arama kurtarma ekipleri tarafından, %0,9 diğerleri tarafından enkaz alanından çıkarıldığı tespit edilmiştir.

Yine aynı verilere baktığımızda afetin oluşu ile afetzedeler; ilk 3 dakika içerisinde kendi imkânlarıyla, 30 dakika içerisinde komşuları tarafından, 3 saat içerisinde de mahalle

sakinleri veya yoldan geçenler tarafından, 3 gün sonra da profesyonel ekiplerce enkazlardan kurtarıldıkları anlaşılmaktadır.

Profesyonel ekiplerin büyük afetlerde çalışma alanlarına ulaşmaları ve ağır arama kurtarma çalışmalarına başlamaları 3 günü bulduğu düşünüldüğünde, önemi anlaşılmamış ve ihmal edilmiş bir gerçek karşımıza çıkmaktadır; yöre halkının bilinçlendirilmesi ile mahalle afet gönüllülerin kurulması için yasal ve idari düzenlemelerin yapılmayışı...



Gönüllü; afet ve acil durum hizmetlerinde, kendi isteği ile görev alan gerçek kişilere denmekte olup sahip olduğu fizikî güç, zaman, bilgi, yetenek ve tecrübelerden birini veya birkaçını, afet öncesi, sırası ve sonrası faaliyetlerinde bulunmak için kendi istekleri ile yer alırlar.

Afetzedelerin enkazlardan ve içinde bulunduğu olumsuz durumlardan kendi imkanları, aile, komşuları veya arkadaşları tarafından kurtulanlarının % 94,9 gibi oran karşımıza çıktığı bu alanın siyasi otoritenin yanında afetten sorumlu kuruluş (AFAD) ile yerel yönetimlerin bu alana bir an önce al atmaları ve duyulan ihtiyaçların karşılanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Gönüllü; afet ve acil durum hizmetlerinde, kendi isteği ile görev alan gerçek kişilere denmekte olup sahip olduğu fizikî güç, zaman, bilgi, yetenek ve tecrübelerden birini veya birkaçını, afet öncesi, sırası ve sonrası faaliyetlerinde bulunmak için kendi istekleri ile yer alırlar. Bunun karşılığında gönüllüler parasal bir kazanç beklentisinde bulunmazlar.

Gönüllüler sadece afet sırası değil, afetin her aşamasında yer alırlar. Afet öncesi bölge halkının bilgilendirilmesi, yönlendirilmesi, ekiplerin tanıtımı ve karşılıklı işbirliği gibi birçok konularda eğitim ve seminerlerle halkın bilinçlendirilmesinde katkı verebilirler.





Gönüllülerin hizmet standartları ve akreditasyon esasları, 5902 sayılı Kanun, daha sonra 4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile AFAD'a verilmiştir.

Afet durumunda ise arama kurtarma ve yardım ekiplerine destek verebilirler, yerel yöneticileri gelişmelerden anında bilgilendirebilirler ve bölge ve zarar görebilirliği hakkında bölge sakinleri hakkında bilgi aktarabilirler.

Afet sonrasında: bölge halkının genel durumunun değerlendirilmesinde ve ihtiyaçların belirlenmesinde yardımcı olabilirler, yardım malzemelerinin dağıtımında yöneticilere yardımcı olurlar ve ihtiyaç olduğu sürece bu hizmetlerine devam edebilirler.

Gönüllülerin önemi afet sırasında ortaya çıkmaktadır. Mevcut müdahale kaynaklarının yetersiz kalması veya onlara destek durumunda, afetten hemen sonra yardım için harekete geçerler. Afet müdahaleleri sırasında, çok farklı konularda becerileri veya uzmanlığı olan kişiler bir araya gelmekte afetzedelerin içinde buldukları olumsuz durumlarda kurtulmalarında önemli rol oynamaktadırlar. Ancak yetersiz afet eğitimi, organizasyon ve koordinasyon gibi nedenlerle kaynaklar

en iyi şekilde değerlendirilememektedir. Bunun için gönüllü kuruluşların ve kişilerin ilk müdahaleler sırasında bir hareket modeli ve uygulanabilir eylem planına sahip olmaları gerekir. Bu yapılmaz ise bir birden habersiz, teşkilatlanmış kişilerden değil kendi başına hareket edenlerin afete müdahale için katıldıklarını görürüz.

Mahalle afet gönüllülerinin bulunduğu şartlarla ilgili bilgileri vardır. O yöredeki nüfusu tanıyıp bildikleri için gönüllülerin müdahale aşamasında profesyonel ekiplerin bölgeye ulaşmaya kadar çok sayıda insan için en iyiyi yapmaya çalıştığı ve bölgeye gelen profesyonellere yardımcı olduklarını bir kez daha hatırlatmakta fayda vardır.

Kuruluş amaçlarına ve yaptığı görevlere baktığımızda söz konusu birimlerin ortak özellikleri bulunduğu görülmektedir. Amaç; olası afetlerde can kaybının önüne geçilmesi için ihtiyaç duyulan hizmetlerin yerine getirilmesine gönüllü katılmak olduğu görülecektir.

Günümüzde afetin müdahale aşamasında görev yapanlara bakıldığında mahalle afet gönülleri ile toplum afet gönülleri gibi iki kavram ve oluşumla karşı karşıya kaldığımız görülmektedir. Ayrıca afet mevzuatına bakıldığında kılavuzluk sistemi bulunmaktadır.

Bunun önüne geçilmesi ve kaynakların tek merkezde toplanıp yönetilmesi, işbirliği ve yardımlaşmanın sağlanması için çoklu yapıların kaldırılıp tek yapı haline getirilmesi gereklidir.

Gönüllülerin hizmet standartları ve akreditasyon esasları, 5902 sayılı Kanun, daha sonra 4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile AFAD'a verilmiştir. Öte yandan AFAD'ın 2013-2017 Stratejik Planında yer alması yanında 2010 ve 2012 yıllarında yapılan eğitim çalıştaylarında belirtilmesine rağmen bu esaslar henüz belirlenememiştir. Afet ve acil durum hizmetlerine katılacak gönüllülerin hakkında ilgili kuruluşlarla ortak çalışmalar yapılarak yasal zeminin biran önce düzenlenmesi gerekmektedir.

Oluşacak yeni yapıda görev alan gönüllülere gerekli eğitimler verilip ihtiyaç duyacağı ekipmanlarla donatılarak afet anında ilk kritik saatlerde müdahale imkân ve kabiliyeti ile güçlenmiş, afet riskleri ve bu risklere karşı alınabilecek tedbirler konusunda bilgili, afetlere duyarlılığı ve bilinç düzeyi artırılmış halde hazır ve zinde tutulmalardır. Günümüzde bu konuda yapılanmaya gidilmiş bazı illerde



uygulanan, mahalle muhtarının başkanlığı altında gönüllüler koordinatörü, lojistik sorumlusu, hasar tespit sorumlusu yanında basit arama kurtarma, ilk yardım, psiko-sosyal birimler de oluşturularak hizmet vermelerinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Bu yapının oluşturulması sonrası gönüllülerin yetki, sorumlulukları ile görevleri, eğitimleri, çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi önemlidir. Gönüllülerin profesyonel ekiplerin bölgeye ulaşmasına kadar geçen sürede afetzedelere yardım etmeleri ve bölgeye ulaşan profesyonel-

lere yardımcı olmak temel prensibi ile hareket etmesi için bir takım eğitimler verilmelidir.

Alınması tavsiye edilecek eğitimlere kısaca değinecek olursak; temel afet bilinci, afete hazırlık, hafif arama-kurtarma, bina hasar sınıflandırması, taşıma teknikleri, bina işaretleme, tıbbi olmayan triaj, halk sağlığı, afette psikolojik ilk yardım, olay yönetim birimi gibi konular sayılabilir.

Bu yapılanmanın ve eğitimlerin temel amacı ekipman ve organizasyon sağlayarak, mahalle bazında







Kayıt altına alınan gönüllülerin afet ve acil durum hizmetlerinde tutunmasını sağlamak için yukarıda sayılan temel ve tazeleme eğitimleri gelişen durum ve şartlara göre düzenli verilmelidir.

Ayrıca gönüllüler yine yerel kuruluşların desteği ile mahalle sakinlerine belirli zamanlarda teorik ve pratik dersler verip bu konuyla ilgili kısa öz filmler gösterilmeli ve el kitapçıları dağıtılmalıdır.

Gönüllülerin kendi aralarında düzenli tatbikatların yanı sıra profesyonel ekiplerin düzenlediği tatbikatlarda gözlemci veya görev alanlarına göre aldıkları temel eğitimler göz önünde bulunup katılımcı olarak birlikte ortak tatbikatlar yapılmalıdır.

özellikle afetin kritik ilk saatlerde müdahale imkân ve kabiliyetini güçlendirip olaylara müdahale edilmesini sağlamaktır. Ayrıca profesyonel ekiplerle olan iş birliği ve koordinasyonunun sağlıklı bir şekilde yapılması, afet riskleri ve bu risklere karşı alınabilecek tedbirler konusunda yerel halkın bilgilendirilmesi, afetlere duyarlılığı ve bilinç düzeyini artırmak üzerine tasarlanması halinde afet ve acil durumlara yönelik olayların müdahalelerinde olumlu sonuçlar verecektir.

Sonuç olarak, gönüllülerin afetin ilk anında ve diğer aşamalarında yaptığı başarılı çalışmalar göz önüne alınarak, öncelikle deprem kuşağı üzerinde bulunan illerimiz olmak üzere top yekûn bir çalışma başlatılmalıdır. Bahsedilen kaynağın, ihtiyaç duyulan yasal zeminin düzenlenme sonrası idari ve teknik düzenlemelerin yapılarak kayıt altına alınması ve başta deprem bölgesi olmak üzere bu yapının teşvik edilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

